

NIKOLI NISEM MISLILA, DA BOM REŽISERKA

ALEŠ ŽEMLJA

»Morje sanj« je film o plezanju in življenju, ki ga spremlja. Dva slovenska alpinista, **Miha Praprotnik** in **Janez Jeglič**, sta prva preplezala smer Morja sanj v El Capitanu, ZDA, v čistem alpskem stilu, za kar sta potrebovala le šest dni in pol. Film prikazuje njuno avanturo, obsežne priprave in njuno tesno prijateljstvo.

V ozadju športnega uspeha pa se nam razkrijeta tudi njihovi osebni življenjski zgodbi. Medtem ko enega na poti spremljajo močne družinske vezi, je pot drugega zaznamovana s koncem ljubezenske zveze.

Ko sanje, želje in upi trčijo ob življenje, plezanje in ljubezen, postane film sporočilo: sanje in življenje so isto! To je s tem svojim filmskim prvencem povedala njeno režiserka **Andrejka Velikonja**.

Sproščeno nasmejana me pozdravi s prisrčnim stiskom rok. Njene sijoče modre oči menda skrbno pregledajo vsak kotiček moje duše, še preden prideva do prvih vprašanj. Kljub svojim zrelem letom in odgovorom je še vedno mladostno radovedna. Omahovala je med pisanjem, plezanjem, fotografijo, zdaj pa se je končno preizkusila kot režiserka z alpinističnim dokumentarno-igranim prvencem *Morje sanj*, ki je že bil prikazan na festivalu gorniških filmov v Trentu (Italija), slovenski krst pa je doživel 6. maja pred polno dvorano Kinoteke v Ljubljani.

Takoj se želi zahvaliti Kinoteki, predvsem **Vladu Škarju** za njegovo razumevanje:

»V vseh pogledih nas je presenetil, ko se je toliko potrudil za ta film.«

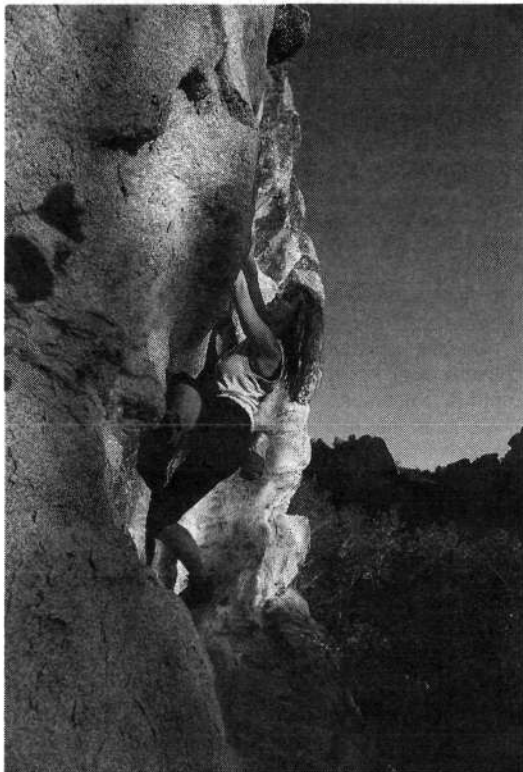
— *Andrejka, povej kaj več o filmu!*

»V njem sem hotela pokazati, da je plezalec najprej človek, šele nato plezalec. Slovenski film se je začel s takšnim žanrom, torej dokumentarno-igranim gorniškim filmom. Sama sem hotela v njem razbiti ideal o junaku, heroju, kakršnega imajo ljudje, ne samo Slovenci, o alpinistih, ter tako pokazati resnično ozadje njihovih življenj. To je za nekatere preveč provokativno in mislim, da prav zato na festivalu v Trentu nismo imeli nobene možnosti. Čudež je bil že to, da smo sploh prišli v ožji izbor.«

— *Je bilo nastajanje filma povezano s težavami? So ti vplivali na idejo in sporočilnost?*

»S prijatelji smo si želeli narediti film, toda vsi smo bili brez denarja in izkušenj pri filmu, tako da nam je preostalo samo to, da sami vzamemo v roke kamero, sami igramo, posnamemo material, potem pa se z upanjem v srcu ter napisanim scenarijem in zaporedjem kadrov odpravimo k **Andreju Kregarju**, ki je začutil našo željo in nam dal na voljo svoj studio za video produkcijo. Tako smo imeli poleg glasbe še profesionalno montažo.

Ta film je res nastajal v trdih pogojih in mislim, da je človek samo enkrat sposoben narediti film na tak način. Toda ves čas sem imela vero vase in prijatelje,

Andrejka Velikonja pleza v City of Rocks v ZDA

ki so mi stali ob strani, me spodbujali in nesebično pomagali. Mislim pa, da vsi ti problemi, ki so spremljali realizacijo, niso vplivali na idejo, tako da sem v filmu povedala, kar sem hotela.«

— *Si si vedno želela postati režiserka? Po kakšni poti si prišla do filma?*

»Plezanje je bilo nekoč moj način življenja in mi ga je tudi usodno zaznamovalo. Spoznala sem Miho, s katerim sem živela osem let. Ko sem šla prvič na odpravo v Patagonijo, mi je Marko, Mihov soplezalec, dal v roke kamero, kar je bilo drugo usodno znamenje, in mi rekel: Tako, zdaj pa snemaj!

Čeprav nisem imela pojma o kakršnikoli filmski tehniki, sem lovila utrinke življenja in narave na video trak. Na naslednji odpravi v ZDA (Yosemite) sva si z Mihom že kupila svojo kamero in posnela toliko materiala, da smo kasneje lahko zmontirali film *Jolly Roger*. Istočasno je nastajal še film *Kaj* ima ljubezen s tem, vendar sem se zaradi nerazumevanja z ekipo kasneje odločila za samostojno pot. Zašla sem na filmski seminar (v organizaciji ZKOS) in se tako naučila osnov filmskega jezika. Ta seminar je bil pomemben še zaradi tega, ker

sem na njem spoznala prijatelje, s katerimi sem skupaj delala svoj prvenec *Morje sanj*.«

— *Je to, da si bila tudi plezalka, vplivalo na sporočilnost filma?*

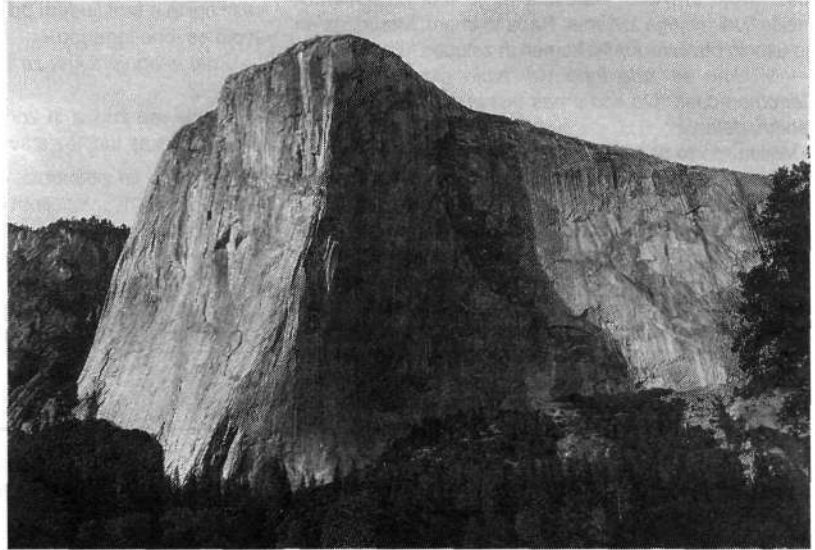
»Mislim, da me je plezanje ogromno naučilo o človeški psihi. Vse tri odprave so bile ene izmed mojih največjih življenjskih izkušenj. V treh mesecih življenja v naravi s prijatelji sem spoznala vso krutost, tekmovalnost, egoizem, nevoščljivost, ki jo premore človeška narava. Prag občutljivosti se v ekstremnih situacijah zelo zniža, da ti gre na živce celo to, kako kdo drži žlico. To se večini zdi nedojemljivo, dokler tega ne doživi sam.

nisem mogla prebrati. Toda v Patagoniji, pod južnim križem, neštetimi zvezdami, Cerro Torrejem so me sanje kar začele preplavljati in z njimi sem začela živeti. Potrebno je bilo veliko žalosti, trpljenja, bolečine, preden sem jih začela dojemati, razumeti. Po drugi strani so mi dajale moč in vero, da sem šla in še hodim skozi vse preizkušnje.«

— *Kaj ti sedaj pomenijo sanje?*

»Danes vem, da so mi sanje rešile življenje, mi pokazale pot, po kateri naj hodim ter me spoznale z ljubeznijo in prijatelji.«

— *Z Mihom sta po osemletni zvezi še vedno prijatelja.*

El Capitan, kjer sta Jeglič in Praprotnik preplezala *Morje sanj*, o čemer (tudi) pripoveduje film s tem naslovom

Po drugi strani mi je zadnja Patagonija odprla vrata v sanjski svet in od takrat se mi je življenje popolnoma spremenilo.«

— *Bergman je nekoč dejal, da bi se mu omračil um, če sam ne bi mogel ustvarjati svojih sanj — filmov. Bi to držalo tudi zate?*

»Zdaj sem spravljena sama s seboj in delam tisto, kar čutim. Toda kar nekaj let se mi je dobesedno 'trgalo', ker nisem vedela, kaj naj v svojem življenju počnem. Sama sebi sem se zdela brezupen primer. Bila sem izgubljena. Nikoli niti pomislila nisem, da bom kdaj režirala film, vendar je imelo življenje očitno z mano drugačne namene. Mislim pa, da vsakdo zelo trpi, če ne najde svojega notranjega poklica ali nima poguma, da bi ga opravljal.«

— *Kdaj si se začela ukvarjati s sanjami, ali bolje rečeno, kdaj so se sanje resno začele ukvarjati s tabo?*

»Najprej so se sanje začele ukvarjati z mano, potem pa šele jaz z njimi. Pred nekaj leti sem imela v svoji največji duševni krizi zelo močne arhetipske sanje. V tistem času sem prebrala tudi neki stavek, ki me je popolnoma uročil. Napisal ga je **Jung** in sem potem prebrskala vse knjigarne, da sem dobila njegovo knjigo »Spomini, sanje, misli«, ki pa je takrat kljub poskusu

Kako je ta odnos vplival na film oziroma na delo?

»To razmerje z Mihom je pustilo v mojem življenju globok pečat. Miha je imel ves čas razumevanje za mojo pot in čeprav se drugi niso strinjali z mojim načinom življenja, je bil prav on tisti, ki je vame ves čas verjel. Najpomembnejše pri delu in pri filmu je zaupanje in to med nama vsekakor je.«

— *Marsikdo je bil po ogledu filma začuden, kako močno avtobiografski je. Te to preseneča?*

»Zelo. Po drugi strani mi tudi to veliko pomeni, kajti biti oseben pomeni biti individuum, biti resničen, iskren. Mnogo ljudi se boji izpostaviti in svoje življenje raje skrivajo. Toda vsi smo ljudje in vsi imamo probleme.«

— *Od kod pogum za razkazovanje tako osebnega življenja?*

»Izpoved je prvi korak človeka, da se odpre življenju. S tem se je pripravljen soočiti z drugačnim, resničnejšim svetom. Izpoved pa res potrebuje veliko poguma, saj ljudje živijo najmanj dvojno življenje in se bojijo pokazati taki, kot so v resnici. Jaz tega strahu nimam več, ker sem nekako dojela pomen žrtvovanja ega.«

— *Kako gledajo starši na tvoje delo?*

»Za starše sem zelo težaven otrok. Veljam za čudakinja. Moja družina je tipično tradicionalna in kot zelo 317

občutljivemu otroku se mi je zdelo, da sploh nisem za ta kruti svet. Nobenega razumevanja ni bilo, ne od staršev ne od drugih. Mislim, da se šele zdaj sprizanjujejo z mojo 'čudaško' naravo. Svojo domišljijo sem tako in tako podedovala po očetu, ki nam je ure in ure govoril pravljice.«

— *Prihajaš z gorskega krasa, vendar si tudi že dolgo v Ljubljani. Se počutiš razdvojeno med dvema okoljema?*

»Kot otrok mest nisem marala, toda po srednji šoli ni bilo druge izbire, tako da sem prišla v Ljubljano. Bilo mi je grozno. Pogrešala sem burjo, razmetane kamne, borovce, zaobljene hribe, rumeno travo. Toda s časom sem Ljubljano celo zelo vzljubila, saj mi je v teh letih povedala svojo pravljico. Darovala mi je tudi najpomembnejše ljudi mojega življenja. Rada jo imam. Mislim, da mi je uspelo povezati kraški kamen in zeleno Ljubljano.«

— *V filmu se zelo lepo vidi tvoje razumevanje za fenomen časa. Od kod črpaš čist pogled na dogodke, stvari, dejanja?*

»Mislim, da to ni samo moje delo in si tega fenomena ne morem lastiti. Ko delam, se popolnoma prepustim intuiciji, da steče skozi mene. Mislim, da mi je skupaj z Alešem uspelo ustvariti ta res poseben film, ki pa je po mojem mnenju tudi temeljni za vse nadaljnje.«

— *Kaj ti sedaj pomeni film in kaj te kot režiserko zanima?*

»Film mi pomeni način, s katerim se lahko izpovedujem. Rada bi delala filme o ljudeh, o življenju, v katerem smo in nas zajema, brez kakršnegakoli filozofiranja, razpravljanja, razumarstva — preprosto tako, kot je. Ni namreč naključje, da je v kratkem časovnem obdobju prišlo do odkritja luči, nezavednega in filma. Tako je zame film pravzaprav sporočilo nezavednega, mrtvih sličic, ki spijo globoko v vsakem od nas, ko pa prižgemo luč zavesti, te slike oživijo in nam povedo svojo pravljico. V bistvu si želim delati miske filme ter tako obuditi vse tisto, kar globoko v kolektivni podzavesti spi in s tem ljudem pokazati, da lahko vsakdo živi svojo osebno legendo.«

— *Zdaj je ognjeni krst za tabo. Načrtuješ že naslednji projekt?*

»Življenje me znova in znova preseneča, zato mi dopustite, da vas tudi jaz s svojimi prijatelji presenetim.«

Na koncu jo še potihoma vprašam, če mi zaupa svoj moto, na kar mi z veseljem odgovori: Ljubezen!

— *Kakšna misel za konec?*

»Naj ljudje mislijo s srcem in občutijo z mislimi!«

85 000 SLOVENSКИH PLANINCEV, ORGANIZIRANIH V 10 MDO IN 198 PLANINSКИH DRUŠTEV

ŠTEVILČNO MOČNA PZS

V Sloveniji je bilo konec lanskega leta 85 340 planincev, organiziranih v 198 planinskih društvih, združenih v desetih meddruštvenih odborih (MDO), ki so članice Planinske zveze Slovenije. To je 1161 planincev ali 1,4 odstotka več kot leta 1994.

V MDO Dolenjske in Bele krajine je osem društev z nekaj več kot 2000 člani, več kot polovico pa jih šteje PD Novo mesto, medtem ko ima plezalni klub Alp šport iz Novega mesta komaj 11 članov (pod sto članov pa imajo še tri društva).

NAJŠTEVILČNEJŠE SLOVENSKO PD

MDO Gorenjske šteje 20 društev in več kot 13 000 članov, od društev so kar tri izredno številčna: v PD Radovljica je včlanjenih 2241, v PD Kranj 1922, PD Javornik-Koroška Bela 1383 in PD Jesenice 1171 planincev. Najmanj članov ima PD Rateče, le 41.

13 društev je včlanjenih v MDO Koroške in štejejo malone 8000 članov. Najmočnejše po številu članov je PD Prevalje, ki ima kar 1760 članov, 1259 pa jih ima PD Črna na Koroškem. Najmanj članov, le 49, ima PD Ribnica na Pohorju.

Kar 62 planinskih društev z 21 467 člani je v MDO Ljubljana, številčno najmočnejše pa je slejkoprej PD Ljubljana Matica, v katerem je včlanjenih kar 6458 planincev. V PD Kamnik je 2819 članov, nad 1000 jih ima le še PD PTT Ljubljana (1430), vendar je na drugi strani kar precej izredno majhnih društev: po statistiki ima PD Slovenijašport komaj šest članov, Alpinistični

klub Vertikala 28, PD Kres in PD Tobačna tovarna iz Ljubljane 31, pod sto članov pa poleg teh še 18 društev.

Izredno močan je tudi MDO Podravja, v katerem je več kot 10 000 članov in 22 društev. Najmočnejše je PD Maribor Matica, ki šteje več kot 2500 članov, nekaj več kot 1000 članov ima še PD Ptuj. Pod sto članov imajo le štiri društva, od teh najmanj, komaj 27, PD Oplotnica.

V MDO Pomurja je šest društev, ki štejejo 1853 članov. Med 300 in 500 članov imajo štiri društva, najmanj članov, le 44, ima PD Lendava.

Deset planinskih društev je včlanjenih v MDO Posočje. V celoti imajo več kot 4000 članov, od tega največ, 1484, PD Nova Gorica, 806 pa PD Tolmin. V Posočju jemljejo, kot kaže, planinstvo nadvse resno, saj imajo društva verjetno optimalno število članov, od 116 do 561.

MDO Primorsko-Notranske šteje sedem planinskih društev in nekaj več kot 4000 članov. Največ, nekaj več kot 1500 članov, ima Obalno planinsko društvo iz Kopra, več kot 900 PD Sežana, PD Snežnik iz Ilirske Bistrice pa 644.

KAKŠNA JE VSEBINSKA MOČ PZS

Zelo močan je MDO Savinjske, v katerem je včlanjenih 36 društev in malone 11 500 članov. Najmočnejše je — presenetljivo — PD Velenje s kar 1957 člani, nad tisoč članov pa imata še PD Celje (1146) in PD Zabukovica (1107). Tudi na tem območju je nekaj številčno prav majhnih društev: PD Tabor ima, na primer, komaj 20 članov, PD Vransko in Zlatarna Celje pa nekaj več kot 50.